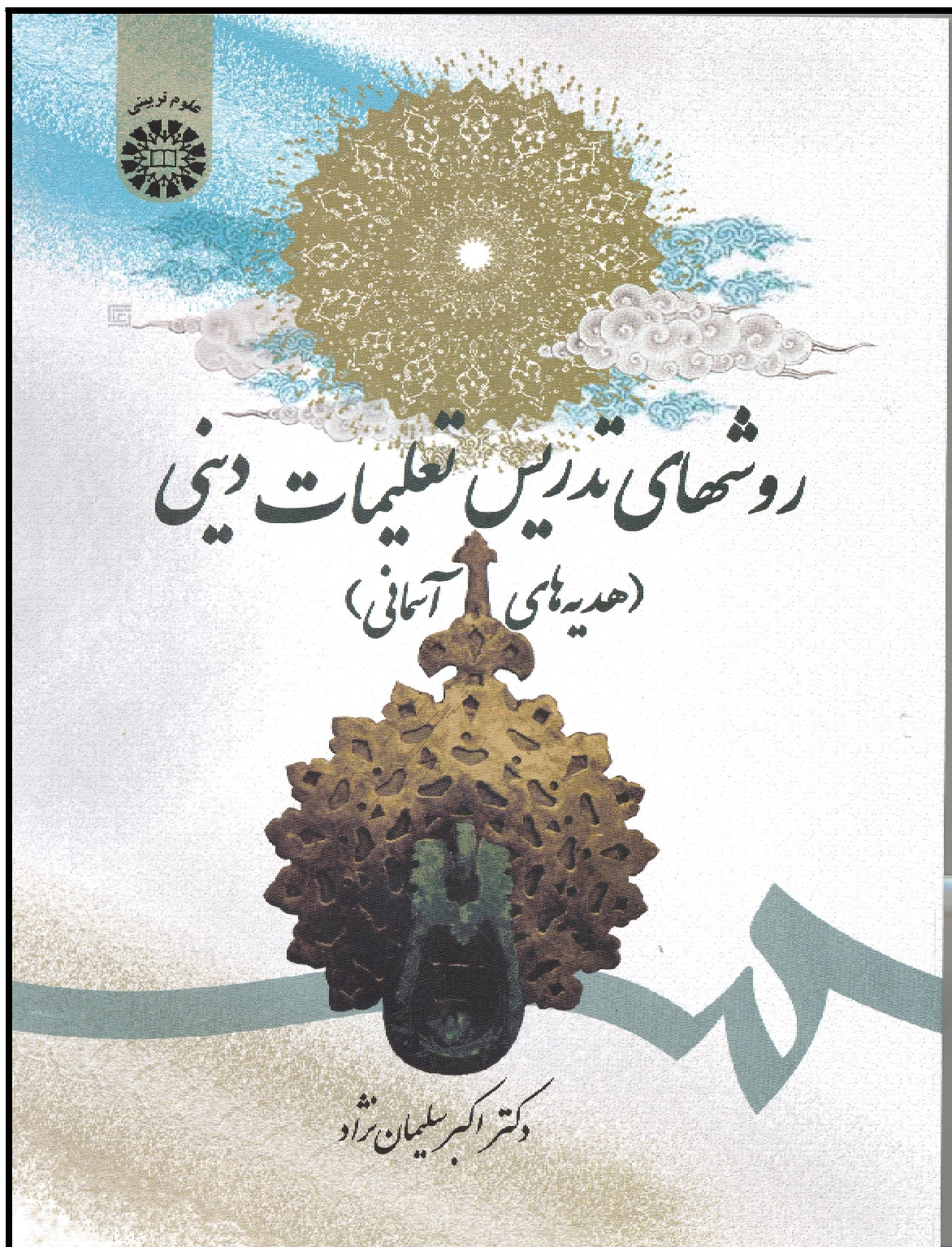

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها «سمت» منتشر کرد

تمام انبیا موضوع بحثشان، موضوع تربیتشان، موضوع علمشان انسان است و آمده‌اند انسان را تربیت کنند.
صحیفه نور: ج 7، ص 223

Teaching Methods of Religious Education (Heavenly Gifts)

Akbar Solaimannezhad, PhD

علاقه‌مندی کودک به دین و خدا اکتسابی نیست. بلکه این علاقه درون او وجود دارد و در سنین پس از بلوغ به شکوفایی آشکار می‌رسد. تعلیم و تربیت در اصل عهده‌دار حفظ و حراست و تقویت این تمایلات است و معلم پرورش دهنده آنهاست. او نباید وجود خدا را به کودک بقبولاند؛ بلکه باید این باور فطری به خدا را در او حفظ کرده، شکوفا نماید. برای نیل به این منظور باید با بیان آثار رحمت الهی و آکنده ساختن قلب و عقل کودک از این آثار، سراسر وجود او را از این حب عاطفی سرشار سازد و مایه ایمان قوی او در آینده باشد. سالهای بسیاری است که عموم معلمان پذیرفته‌اند، مواد درسی باید متناسب با سن و درک دانش‌آموزان باشد، اما وقتی نوبت به تعلیمات دینی می‌رسد، معمولاً این نکته فراموش می‌شود. اگر درصدد هستیم تا تعلیم و تربیت دینی دانش‌آموزان را متناسب با ویژگیهای آنان برنامه‌ریزی کنیم، ناچاریم که در دنیای کودکان آنان گام بگذاریم و از دید آنها به منظر معارف دینی بنگریم.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۰-۹۱۰-۵

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش و نمایشگاه دائمی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان ایوریحان،
شماره ۱۰۹ و ۱۰۷ - تلفن: ۶۶۴۰۸۱۲۰ - نمابر: ۶۶۴۰۵۶۷۸

9 789645 309105

جهت کسب اطلاع درباره کتاب، چگونگی تهیه کتاب و نشانی مرکز پخش به اطلاعات مندرج در
همین فایل مراجعه فرمایید.

سخن «سمت»

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته علوم تربیتی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «روش تدریس تعلیمات دینی دوره ابتدایی» به ارزش 2 واحد تدوین شده است. امید است که علاوه بر جامعه دانشگاهی سایر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	پیشگفتار
3	فصل اول: کلیات
3	مقدمه
6	تربیت
6	تربیت از نظر فیلسوفان و صاحب‌نظران بزرگ
8	جمع‌بندی نظریات مختلف تربیت
9	دین و متغیرهای دینی
12	دین و روان‌شناسی
13	تربیت دینی
14	برنامه‌ریزی درسی تعلیم و تربیت دینی در ایران
15	رویکرد جدید برنامه تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی
16	ویژگی‌های برنامه جدید تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی
21	اهداف کلی تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی
23	خودآزمایی
24	فصل دوم: مراحل رشد تفکر دینی و دین‌شناسی کودکان
24	مقدمه
25	مراحل رشد ایمان فولر
26	دیدگاه پدیدارشناختی به تربیت دینی
26	نظریه پیازه
28	نظریه هارمز
30	نظریه گلدمن
35	تربیت دینی به شیوه تجربی

36	نظریه رشد هفت مرحله‌ای اخلاقی و دینی
44	خودآزمایی
45	فصل سوم: نقش عناصر یادگیری در آموزش تعلیمات دینی
46	مقدمه
46	نقش دانش‌آموز در برنامه جدید تعلیم و تربیت دینی
47	نقش آموزگار
51	1. شرایط علمی معلم دینی
54	2. شرایط عملی معلم دینی
56	نقش محتوا
58	شکل‌های ارائه محتوا
59	نقش فعالیت‌های یاددهی - یادگیری
60	نقش محیط (غیرانسانی)
61	1. نقش سازماندهی کلاس در برآورده ساختن نیازهای کودکان
62	2. نقش سازماندهی کلاس در تأمین انتظارات یاددهی - یادگیری
62	3. سازماندهی کلاس و سازگاری با نیازها و اولویت‌های متغیر
63	4. دخالت کودکان در سازماندهی کلاس
63	5. سازماندهی کلاس، برنامه درسی، راهبردهای تدریس و منابع یادگیری
64	6. استفاده از نظریه‌های روان‌شناسی در سازماندهی کلاس
64	دیدگاه‌های اجتماعی - فرهنگی
65	روان‌شناسی محیط‌گرا
68	نقش والدین
71	نقش ارزشیابی
72	خودآزمایی
74	فصل چهارم: فناوری‌های آموزشی
74	مقدمه
75	اهمیت وسایل در یادگیری
77	طرز انتخاب وسایل و استفاده از آنها
77	اهداف و فواید استفاده از فناوری
78	وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش هدیه‌های آسمانی
79	الف) آموزشی
82	ب) کمک آموزشی
83	خودآزمایی

85	فصل پنجم: شیوه‌های آموزش معارف اسلامی (شامل خداشناسی، نبوت، امامت، معاد، اخلاق و احکام و غیره)
86	مقدمه
91	اصول کلی روش تدریس تعلیمات دینی
93	انواع روش‌های تدریس
94	خداشناسی در دوره ابتدایی
97	شیوه پرسش و پاسخ
100	شیوه گردش علمی
101	شیوه نمایشی
104	روش تدریس نبوت
105	نیاز انسان به پیامبران
106	راه‌های شناسایی پیامبران
107	پیامبران بزرگ
110	قرآن معجزه جاودانی پیامبر اسلام
110	روش تدریس معاد در دوره ابتدایی
118	روش تدریس امامت
121	احکام اسلامی
121	اصول آموزش احکام در دوره ابتدایی
123	اهداف آموزش احکام در دوره ابتدایی
124	نکات اساسی در احکام اسلامی
130	تربیت اخلاق اسلامی در دوره ابتدایی
132	اصول کلی در تدریس مسائل اخلاقی و تربیتی
134	روش تعلیم چند نمونه از مسائل اخلاقی و تربیتی
141	آموزش معارف اسلامی در پایه ششم ابتدایی
144	نقد رویکرد روان‌شناختی دیدگاه قائلان به تأخیر آموزش دین
151	اصول حاکم بر برنامه تعلیم و تربیت دینی پایه ششم
160	روش‌ها و فنون یاددهی - یادگیری
171	خودآزمایی
172	فصل ششم: ارزشیابی
172	مقدمه
173	نقش ارزشیابی
173	هدف ارزشیابی چیست؟
174	یک برنامه ارزشیابی مناسب چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

174	سطوح ارزشیابی
175	انواع ارزشیابی
176	روشهای ارزشیابی
176	تغییر اساسی در نظام ارزشیابی
177	توجه به هنر برای ترسیم چهره زیبای الگوهای دینی
177	ارزشیابی از آموخته‌های دینی دانش‌آموزان
182	ابزارهای مناسب ارزشیابی هدیه‌های آسمانی
184	چگونگی جمع‌بندی مشاهدات و قضاوت نهایی بر اساس ارزشیابی کمی
185	ارزشیابی عملکرد درسی دانش‌آموز بر اساس ارزشیابی کیفی توصیفی
187	خودآزمایی
188	فصل هفتم: آسیب‌شناسی تربیت دینی
188	مقدمه
190	تعریف آسیب‌شناسی
190	الف) آسیب‌شناسی تربیت دینی در مدارس
191	تأکید بر آموزش و بی‌توجهی به مسائل تربیتی و اخلاقی در مدارس
192	سخت‌گیری و تنبیه در تدریس
193	استفاده نکردن از وسایل کمک آموزشی در تربیت دینی
194	آموزش یکنواخت و بی‌حرکت
195	آموزش غیر فعال
198	فقدان ممارست در آموزش
199	اعمال روش تحکم و تحمیل، نه حکمت و تحلیل در آموزش
201	غفلت از شیوه مناظره و احترام به نظر مخالف در آموزش
202	تحقیر نظر مخالف و جانب‌داری افراطی از نظر موافق به وسیله مربی
202	غفلت مربیان از نکات مثبت نگرش مخالف
203	وجود کلیشه‌های غیر بومی در امر آموزش
204	اکتفا به شیوه مستقیم در تدریس
205	سطحی و غیر مستمر بودن آموزش
206	غیر تدریجی بودن آموزش
207	کاستی در ارائه سبک الگویی
207	تلقی تاریخی از اسوه‌های دینی
207	تلقی فراانسانی از الگوهای دینی
208	فرو کاستن از جایگاه الگوهای دینی
208	اسوه‌پردازی انتزاعی و غیر ملموس در تدریس

208	تبیین غیر دلنشین و فطرت‌ستیز در آموزش دینی
209	غفلت از ظاهرآرایی کلام در تدریس
209	آغاز نامناسب سخن هنگام تدریس
210	تشتت در گفتار هنگام آموزش دینی
210	پایان ناشیانه کلام در کلاس
211	به کارگیری نظام واژگانی غیر مأنوس در آموزش دینی
212	نقل ظنیات در کلاس
212	استفاده از سخنان نارسا و غیر فصیح و بلیغ در آموزش دینی
213	پرگویی هنگام تعلیم و تربیت دینی
214	نداشتن تنوع بیان و احتجاج در آموزش دینی
214	ب) آسیب‌شناسی تربیت دینی و خانواده
214	عدم پایبندی خانواده به ارزش‌های اخلاقی
215	تأثیر محیط‌های نامساعد خانوادگی بر رفتار اخلاقی
218	ج) آسیب‌شناسی جامعه و ارتباط آن با تعلیم و تربیت
218	نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی
219	دوستان ناباب
220	تعارض و تنوع در اطلاعات رسانه‌ای
221	راهکارهای علمی و عملی درمان آسیب‌ها
223	خودآزمایی
224	فهرست منابع

پیشگفتار

نقش شگفت‌انگیز و مهم تعلیم و تربیت در زندگی انسان بر هیچ انسان عاقلی پوشیده نیست و تاکنون هم ضرورت آن مورد تردید قرار نگرفته است، چرا که شکوفایی استعدادها و ارزش‌های والای انسانی مبتنی بر تعلیم و تربیت است و انسان شدن انسان و وصولش به کمال نهایی همه مرهون تعلیم و تربیت صحیح است. آفرینش انسان به گونه‌ای است که سیما و سیرتش، دنیا و آخرتش با تعلیم و تربیت ساخته و پرداخته می‌شود و به کمال وجودی شایسته حال خود می‌رسد، زیرا تا انسان خویشتن را نشناسد و رابطه خود را با جهان و خلق و خالق نیابد و نداند که از کجا آمده است و در کجاست و به سوی کدامین مقصد در حرکت است و چه برنامه و راهی را باید دنبال کند، هرگز هدف و هویتی انسانی نخواهد داشت و این موهبت تنها در پرتو تعلیم و تربیت به دست می‌آید. انسان در بعد معنوی نیز نیازمند تعلیم و تربیت است، چرا که در باطن انسان استعدادها و قابلیت‌های مخصوصی نهفته است که آدمی را از نظر علمی، ایمانی و اخلاقی به اوج اعلای انسانیت می‌رساند و او را از هر گونه جهل، نادانی و پلیدی و ناپاکی محفوظ نگاه می‌دارد. سرمایه عقل و فطرت در باطن انسان به صورت قابلیت و استعداد خودبه‌خود هرگز

شکوفای نمی‌شود و فقط در پرتو تعلیم و تربیت ذخایر عظیم درونی از قوه به فعل درمی‌آید و قابل بهره‌برداری می‌شود.

در حال حاضر رویکرد جدیدی برای آموزش تعلیمات دینی در دوره ابتدایی مطرح شده است که تلاش دارد با جامعیت آموزش، اهداف آموزش تعلیمات دینی را به گونه‌ای تعیین کند که از یک طرف شامل همه حیطه‌های یادگیری یعنی سه حیطه شناختی، مهارتی و عاطفی باشد و از طرف دیگر همه موضوعات ضروری آموزش تعلیمات دینی مانند آموزه‌های دینی، شناخت قرآن و آشنایی با معارف اسلامی از جمله خداشناسی، نبوت، امامت، معاد، اخلاق و احکام را شامل شود.

این کتاب برای آشنایی معلمان و دانشجویان گرایش‌های مختلف رشته علوم تربیتی با روش‌های آموزش تعلیمات دینی در دوره ابتدایی تألیف شده است. در فصل اول با عنوان کلیات تربیت و مفهوم آن از نظر فیلسوفان و صاحب‌نظران بزرگ، دین و متغیرهای دینی، دین و روان‌شناسی، تربیت دینی، برنامه‌ریزی درسی تعلیم و تربیت دینی در ایران، رویکرد جدید برنامه تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی، ویژگی‌های برنامه جدید تعلیم و تربیت دینی دوره ابتدایی، اصول حاکم بر تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی، اهداف کلی تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی بحث شده است. در فصل دوم با عنوان مراحل رشد تفکر دینی و دین‌شناسی کودکان، نظریه‌های رشد اخلاقی و دینی و مراحل که نظریه‌پردازان برای رشد تفکر دینی مطرح کرده‌اند، ارائه شده است. در فصل سوم به بررسی نقش عناصر یادگیری در آموزش تعلیمات دینی پرداخته شده است. در این فصل نقش هر کدام از عناصر فرایند یادگیری مانند معلم، دانش‌آموز، و والدین به طور جداگانه مطرح شده است. در فصل چهارم فناوری‌های آموزشی و کمک آموزشی تعلیمات دینی بحث شده است. در فصل پنجم معارف اسلامی و شیوه‌های آموزش آن بحث شده است. در این فصل، شیوه‌های آموزش خداشناسی، نبوت، امامت، معاد، اخلاق و احکام اسلامی ارائه گردیده است. همچنین با توجه به اضافه شدن کلاس ششم به دوره ابتدایی، آموزش معارف اسلامی در پایه ششم ابتدایی و اصول حاکم بر برنامه تعلیم و تربیت دینی پایه ششم مورد بحث قرار گرفته و رویکرد روان‌شناختی دیدگاه قائلان به تأخیر آموزش دین نقد گردیده است. در فصل ششم به بررسی شیوه‌های ارزشیابی تعلیمات دینی پرداخته و در فصل هفتم آسیب‌شناسی تربیت دینی ارائه شده است.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته علوم تربیتی، گرایش دبستانی و پیش‌دبستانی، آموزش ابتدایی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس روش‌های تدریس تعلیمات دینی به ارزش 2 واحد تدوین شده است. تدوین چنین کتابی به دلیل نبود هیچ منبعی برای درس روش‌های تدریس تعلیمات دینی رشته علوم تربیتی در گرایش‌های مختلف، گامی مهم در جهت آشنایی، توسعه، ترغیب و ترویج یادگیری تعلیمات دینی است که کمبود آن در منابع درسی مشهود می‌باشد. این کمبود به ویژه در دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه پیام نور که کتاب‌محور است، کاملاً محسوس می‌باشد.

دکتر اکبر سلیمان‌نژاد
عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

روال خرید کتابهای سازمان «سمت»

خرید کتب منتشره سازمان توسط متقاضیان محترم به طرق زیر امکان‌پذیر است:

1- خرید از طریق مراجعه حضوری:

الف) مراجعه به اداره بازاریابی و فروش سازمان واقع در تهران، خیابان انقلاب، خیابان ابوریحان، شماره 107 (2) سابق) و تنظیم لیست کتابهای مورد نیاز.

ب) برآورد مبلغ توسط فروش و واریز وجه به حساب 2172099001000 بنام حساب غیر قابل برداشت درآمد سازمان نزد بانک ملی ایران شعبه جلالیه (کد 170) و ارائه فیش واریزی به مدیریت بازاریابی و فروش و دریافت صورتحساب فروش.

2- خرید از طریق تماس تلفنی و ارسال فهرست کتب مورد نیاز از طریق نمابر:

الف) تماس تلفنی متقاضی با اداره بازاریابی و فروش و ارائه سفارش کتب و یا ارسال فهرست کتب مورد نیاز از طریق نمابر..

ب) محاسبه مبلغ موضوع درخواست و اعلام مبلغ قابل واریز به متقاضی توسط متصدی صورتحساب.

ج) واریز وجه به میزان مبلغ اعلامی به حساب 2172099001000 بنام حساب غیر قابل برداشت درآمد سازمان نزد بانک ملی ایران شعبه جلالیه (کد 170).

د) ارسال فیش واریزی از طریق نمابر.

ه) صدور صورتحساب نهایی توسط مدیریت بازاریابی و فروش و ارسال آن به انبار.

و) جمع‌آوری، بسته‌بندی و حمل کتاب از انبار تا مجاری ارسالی (باربری).

ز) حمل کتاب توسط مجاری ارسال (باربری) به مقصد اعلامی توسط متقاضی.

بدیهی است هزینه حمل کتاب از انبار تا مجاری ارسال (باربری) با سازمان «سمت» و از باربری تا مقصد بر عهده متقاضی (خریدار) می‌باشد و کتب ارسالی طبق درخواست اولیه متقاضی جز در موارد استثناء (اشکالات چاپی) به هیچ وجه قابل استرداد نمی‌باشد و نیز هیچ‌گونه مسئولیتی ناشی از خسارات وارده احتمالی از باربری تا مقصد بر عهده سازمان «سمت» نخواهد بود.

3- خرید اینترنتی:

علاقه‌مندان می‌توانند با مراجعه به سایت اینترنتی سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) به آدرس www.samt.ac.ir و انتخاب کتاب مورد نظر به همراه ذکر آدرس دقیق پستی خود آن را از طریق پست دریافت نمایند و وجه کتاب و هزینه ارسال آن را پس از دریافت به مأمور پست پرداخت نمایند.

نشانی:

ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل‌احمد، غرب پل یادگار امام (ره)، کد پستی: 1463645851، صندوق پستی: 14155/6381، نمابر: 44248777، تلفن: 44248776-44234843

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خیابان ابوریحان، شماره 109، طبقه دوم - نمابر: 66405678، تلفن: 66950223، 66483601، 66408145، 66408120

Email: Info@sammt.ac.ir